

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 15^{ΗΣ} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1990

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Κ. Ἀ. Τρυπάνης**, παρουσιάζοντας τὸ βιβλίον «*Χιακὴ Προσωπογραφία*» τοῦ *Θεοδώρου Χ. Σαρικάκη*, λέγει τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε, Κύριοι Συνάδελφοι, Κυρίες καὶ Κύριοι,

Λαμβάνω τὴν τιμὴ νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὴν μόλις κυκλοφορήσασα «*Χιακὴ Προσωπογραφία*» τοῦ καθηγητοῦ κυρίου Θεοδώρου Σαρικάκη. Εἶναι μήκους 497 σελίδων καὶ ἀποτελεῖ σπουδαιότατο βοήθημα γιὰ τὴν ἀρχαία Ἱστορία τῆς Χίου.

Βιογραφία ὀνομαστῶν Χίων πρῶτος συνέταξε ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ἡ ὁποία περιελήφθη εἰς τὸν τρίτον τόμον τῶν «Ἀτάκτων» του (Παρίσιον 1830). Εἶναι συλλογὴ 160 ὀνομάτων προερχομένων ἀπὸ φιλολογικὰς καὶ ἐπιγραφικὰς πηγὰς. Ἀπὸ τῆς βιογραφίας τοῦ Κοραῆ ἀντλήσαν κυρίως τὶς πληροφορίες τοὺς ὁ Ἀλέξανδρος Βλαστός καὶ ὁ ἱστορικὸς καὶ Γυμνασιάρχης Χίου Γεώργιος Ζολώτας, ὁ ὁποῖος μάλιστα προσέθεσε καὶ ἄλλα ὀνόματα προερχόμενα ἀπὸ ἐπιγραφὰς καὶ νομίσματα. Κανεῖς, ὅμως, δὲν ἀσχολήθηκε συστηματικῶς μὲ τὴν συλλογὴ κυρίων ὀνομάτων.

Ὁ Χῖος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Θεόδωρος Σαρικάκης, θεωρῶν ὀρθῶς ὅτι ἡ συλλογὴ καὶ ἡ κατάταξις χιακῶν ὀνομάτων, ἡ προσωπογραφία δηλαδὴ τῆς Χίου, εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεσις γιὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἀρχαίας Ἱστορίας τῆς νήσου, μετὰ ἔρευνα τριάντα χρόνων μᾶς παρουσιάζει ἕνα κατὰ τὸ δυνατόν πλήρη καὶ ἀκριβῆ κατάλογο Χίων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξῆσαν καὶ ἔδρασαν στὸ νησί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοῦ, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἱστορικῶν χρόνων μέχρι καὶ τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνα. Οἱ Χῖοι αὗτοι μᾶς εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ φιλολογικὰς, ἐπιγραφικὰς, νομισματι-

κές και παπυρολογικές πηγές. Περιλαμβάνει ἡ Προσωπογραφία τοῦ καθηγητοῦ κυρίου Θεοδώρου Σαδικάκη 3.500 ὀνόματα περίπου. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς συγκρινόμενος πρὸς τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ ὑψηλός.

Ἡ κυριότερη πηγή γιὰ τὴ σύνθεση τῆς Προσωπογραφίας τῆς Χίου εἶναι οἱ ἐπιγραφές. Δυστυχῶς ἡ Χίος δὲν ἔχει ἀκόμη περιληφθεῖ εἰς τὴς *Inscriptiones Graecae* τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου καὶ ἡ ἐντόπιση τῆς δημοσιεύσεως τῶν Χιακῶν ἐπιγραφῶν εἰς διάφορα περιοδικά, καὶ ἐφημερίδες ἀκόμη, ἦταν ἔργο μακρὸ καὶ ἐπίπονο. Πολλὰ ἐπίσης χιακὰ ὀνόματα ἀπαντοῦν σὲ ἐπιγραφές ἄλλων πόλεων, καὶ μάλιστα ὅπου ὑπῆρχαν πανελλήνια ἱερά, ὅπως οἱ Δελφοί, ἡ Δῆλος, ἡ Σαμοθράκη ἢ τὸ Νότιον, ὅπου εὐρίσκετο τὸ Μαντεῖον τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προέρχονται 31 ἀνέκδοτες ἐπιγραφές.

Πολλὰ ἐπίσης ὀνόματα προέρχονται ἀπὸ τοὺς χιακοὺς ἀμφορεῖς ποὺ βρέθηκαν σὲ διάφορα μέρη τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, διὰ τῶν ὁποίων μετέφεραν καὶ πωλοῦσαν τὸν περίφημο Χῖον οἶνον, τὸν Ἀριούσιον, ποὺ μὲ θαυμασμὸ ἀναφέρουν Ἀλεξανδρινοὶ καὶ Ρωμαῖοι συγγραφεῖς. Οἱ ἀμφορεῖς τῆς Χίου, ἀπὸ τὸν 7' π.Χ. αἰῶνα μέχρι τοῦ 1' μ.Χ., φέρουν ἀντὶ ἄλλου συμβόλου ἓνα μόνο ὄνομα, τοῦ κατασκευαστοῦ κεραμέως.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴς ἐπιγραφικῆς, καὶ οἱ φιλολογικῆς καὶ οἱ νομισματικῆς πηγῆς συνέβαλαν πολὺ στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς Χιακῆς προσωπογραφίας, καὶ κατεβλήθη μεγάλη προσπάθεια ἀπὸ τὸν Θ. Σαδικάκη διὰ τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησίν των. Ἀντιθέτως οἱ παπυρολογικῆς πηγῆς μᾶς γνώρισαν ἐλάχιστα ὀνόματα.

Ἐὰς σημειωθεῖ ὅτι ἀπὸ τὴς φιλολογικῆς κυρίως πηγῆς μαθαίνομε τὰ ὀνόματα καὶ τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τῶν ἐπιφανῶν Χίων, τοῦ Ἀρχέμου π.χ. καὶ τοῦ Βουπάλου, τῶν μεγάλων γλυπτῶν τοῦ 6ου αἰῶνα, τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου Οἰνοπίδου τοῦ Χίου, τοῦ πέμπτου αἰῶνα, ὁ ὁποῖος ἀνακάλυψε τὰ τῆς λοξώσεως τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου καὶ εἰσήγαγε τὸν λεγόμενον Μέγαν Ἐνιαυτὸν—τὰ εὐρήματά του οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἐνέγραψαν σὲ χάλκινο πῖνακα καὶ τὸν ἀνέθεσαν στὴν Ὀλυμπία, οἱ δὲ σύγχρονοὶ τοῦ Ἀστρονόμου πρὸς τιμὴν του ὀνόμασαν ἓνα λόφο τῆς σελήνης μὲ τὸ ὄνομά του—τὸν Θεόπομπο τὸν ἱστορικό, τὸν Θεόκριτο τὸν ῥήτορα, ἀμφοτέρους τοῦ 4ου αἰῶνα, ἢ τὴν μεγάλη μουσικὴ Γλαύκη, ἡ ὁποία λέγεται ὅτι σαγήνευσε καὶ αὐτὸν τὸν Πτολεμαῖο τὸν Β' κλπ. κλπ.

Ἡ ἀπουσία χρονολογίας σημαίνει ὅτι δὲν ἔγινε δυνατὸς ὁ καθορισμὸς τῆς ἰδιαίτερης προσοχῆς ἐδόθη στὴν ταύτιση τῶν ὁμωνύμων προσώπων, ἰδίως κοινῶν ὀνομάτων, ὅπως Ἀπολλώνιος, Φυσίνων κ.λπ.

Ἡ κατάταξη τῶν ὀνομάτων εἶναι ἀλφαβητικῆ, τοῦ ὀνόματος προηγεῖται αὐξων ἀριθμὸς κατὰ γράμμα, καὶ παρουσιάζεται κατὰ χρονολογικὴ σειρά. Τὰ ἐφθαρμένα ὀνόματα συγκεντρώνονται σὲ παράρτημα. Ὑπάρχει καὶ Συμπλήρωμα γιὰ τὰ τελευ-

ταίως γνωσθέντα ὀνόματα, τὰ μετὰ τὴν συμπλήρωση τῆς Προσωπογραφίας τὸ 1987.

Ἐκάστου προσώπου ἀναφέρεται ἡ ιδιότης καθὼς καὶ ἡ ἐν γένει δράση, καταρτίζεται δὲ καὶ οἰκογενειακὸ στέμμα ἐκεῖ ποὺ τὰ στοιχεῖα εἶναι ἀρκετά. Δίδεται καὶ ἡ ἐτυμολογία τῶν ὀνομάτων μὲ παραπομπὲς στὴ νεώτερη βιβλιογραφία καὶ στὸν *Fr. Bechtel, Die historischen Personennamen des Griechischen zur kaiserzeit* ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα παρεμφερῆ ἔργα. Ἡ ὀρθογραφία τῶν ὀνομάτων καὶ ὁ διαλεκτικὸς ἢ γραμματικὸς τύπος τῶν διατηρεῖται. Τὸ ἐθνικὸν Χίος ἀναφέρεται μόνον ἐὰν ἀναφέρεται καὶ στὶς πηγές. Παραλείπονται τὰ μυθικὰ πρόσωπα, καὶ τὰ ὀνόματα ἐπιτοπίων ἡρώων, ὡς καὶ οἱ μὴ Χίος σύζυγοι Χίων πολιτῶν· ἀλλὰ ξένοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη τιμῆς ἔνεκεν Χιακῆ πολιτείας περιλαμβάνονται. Σταυρὸς σημειώνει τὰ ἀμφίβολα ὀνόματα.

Ἦς ἔργου συλλεκτικοῦ, καὶ ἡ ἀξία τῆς Προσωπογραφίας τῆς Χίου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν πληρότητα, τὴν ἀκρίβεια τῶν παραπομπῶν καὶ τὸν προσωπογραφικὸ συσχετισμὸ. Καὶ αὐτά, καθ' ὅσον μοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσω, εἶναι ἄψογα.

Ἦς Χίος καὶ φυσικὰ ὡς ἐνδιαφερόμενος γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδας, θέλω νὰ ἐκφράσω τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια καὶ τίς εὐχαριστίες μου εἰς τὸν καθηγητὴ κύριο Θεόδωρο Σαρικᾶκη διὰ τὴν σπουδαία αὐτὴ προσφορὰ σὰ Χιακὰ πράγματα.